

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ 1941-1945 рр.

Губицький Л.В.,

доцент кафедри філософських та соціальних наук

Київського національного торговельно-економічного університету,

кандидат історичних наук, доцент

Мельник Г.М.,

доцент кафедри всесвітньої історії

Київського університету імені Бориса Грінченка,

кандидат історичних наук, доцент

Необхідність розвитку освітньої системи за умов війни як ніколи актуальна. Виклик зовнішнього світу, пов'язаний із зовнішньою агресією, поставив на порядок денний відповідь на питання про вихід з кризи галузі освітніх послуг, про пошук власного шляху інтелектуального прориву. Агресія, обмеженість ресурсів, втрата людських прав породжували і породжують суто індивідуальні виходи із становища занепаду.

Питання історії торговельно-економічної освіти в Україні в 1939-1941 рр., на жаль, ще не привертало увагу дослідників. Але варто позитивно згадати як

узагальнюючі праці з історії освіти даного періоду, так і монографії присвячені безпосередньо вищим навчальним закладам цієї галузі.

Вища освіта в Україні напередодні війни 1941-1945 рр. розвивалась за галузевим принципом. Народний комісаріат торгівлі УРСР також організовував і опікувався діяльністю вищих та середніх спеціальних навчальних закладів. До війни в Україні існувало: 2 інститути радянської торгівлі, 6 технікумів радянської торгівлі, 2 технікуми громадського харчування, 18 шкіл торгово- кулінарного учнівства, з яких 4 було кулінарних, 11 торгових та 3 торгово- кулінарних. У 1941 р. згідно із постановою радянського уряду було ліквідовано Українську академію радянської торгівлі, яка діяла в Києві.

Із початком війни 1941-1945 рр. прості люди і керівники, установи всіх галузей економіки зазнали втрат через бойові дії, переселення, евакуацію, репресії, голод, хвороби. Освітня сфера України зазнала також величезних втрат, але за першої нагоди праця шкіл, технікумів і вишів відновлювалася.

Брак кваліфікованих фахівців у галузях, необхідних для забезпечення Німеччини та німецької армії усім необхідним штовхав нацистських керівників до усвідомлення необхідності відновлення середньої спеціальної та вищої освіти. Згідно із даними О.Потильчака, одним з регіонів, де на перших порах окупаційна влада розпочала вживати заходи до організації середньо-технічних шкіл та технікумів, була Полтавщина. Лише в Новосанжарівському районі в лютому 1942 р. відкрито 4 середніх училища у т.ч. для підготовки спеціалістів у галузях торгівлі. Серед середніх спеціальних шкіл відкрито в Кам'янці-Подільському і Торгівельну середню спеціальну школу з осені 1941 р. Протягом усієї війни діяв торгівельний ліцей у Перемишлі.

Окупаційна адміністрація була певна, що більшовики все зробили для того, щоб кожна з інституцій зруйнувати. Вони насильно вивезли частину фахівців, вигнали з Києва студентів, попсували науково-учбове приладдя та устаткування, зруйнували цінні бібліотеки. Збереження повноцінної мережі вищих навчальних закладів не входило в плани окупантів. У січні 1942 р. імперський міністр окупованих територій А.Розенберг видав спеціальний указ,

яким забороняв діяльність установ вищої школи на захопленій гітлерівцями території. 31 серпня 1942 р. рейхскомісар Е.Кох видав наказ про остаточне закриття взагалі всіх навчальних закладів, які охоплювали учнів віком понад 15 років, у тому числі й дозволених вузів. Учні, студенти та викладачі мобілізувались на роботи до Німеччини.

Окупаційний режим нацистів призвів не лише до втрат серед науковців, викладачів, студентів. Жахи окупації відчуло все населення. Широко застосовували нацисти фізичне знищення кращих представників інтелігенції. У червні - липні 1941 р. у Львові гітлерівці провели облаву на вчених. Після нечуваних катувань були вбиті десятки професорів університету, політехнічного, медичного, ветеринарного інститутів, консерваторії та інституту радянської торгівлі. Серед них математик А.Ломницький, В.Стожек та С.Рузевич.

23 серпня 1943 р. був повернений Червоною армією Харків, 6 листопада 1943 р. - Київ. У жовтні 1944 р. завершилося визволення від ворога території України. 27 червня 1944 р. начальник відділу навчальних закладів НКТ УРСР Є.А.Братенко наголошував, що «внаслідок воєнних дій та тимчасової окупації території України німецько-фашистськими військами система Радянської торгівлі загубила кваліфіковані кадри, що загинули в боях за батьківщину, або замордовані фашистами. Відновлені після звільнення від ворожої окупації торговельні організації та підприємства громадського харчування системи НКТ УРСР не укомплектували повністю свій апарат.

Народний комісар торгівлі УРСР Борисов 30 листопада 1943 р. затвердив план роботи відділу учбових закладів Наркомторгу УРСР на 4 квартал 1943 р., що передбачав відновлення роботи Харківського і Львівського інститутів радянської торгівлі із загальним контингентом 800 осіб. По 2-х інститутах на 1943-1944 р. заплановано набір 1010 студентів. У Києві 1944 р. діяв єдиний ВНЗ торговельного фаху - Інститут підвищення кваліфікації керівних працівників торгівлі, який розміщувався за адресою: вул. Ворошилова, 19. На базі Київської торговельної академії планувалося організувати однорічну республіканську торговельну школу для підготовки і перепідготовки керівних торговельних

працівників з середньорічним контингентом в 300 осіб.

Таким чином, вища торгівельна освіта України протягом війни 1941-1945 рр. розвивалася в умовах воєнних дій, евакуації, окупації, зайняття українських земель Червоною армією. Бойові дії призвели до руйнування Червоною армією і Вермахтом матеріальної бази освітньої галузі, у т.ч. торгівельної. Вигнання німецьких військ з України поставило на порядок денний питання відновлення мирного життя, для забезпечення якого необхідні були і фахівці торгівлі, громадського харчування. Підготовкою фахівців вищої кваліфікації для цієї галузі зайнялись Харківський і Львівський інститути радянської торгівлі, які у 1944-1945 н.р. відновили матеріально-технічну базу вишів, укомплектували професорсько-викладацький склад, організували прийоми на навчання, навчально-виховний процес, забезпечення студентів і викладачів необхідним в умовах повсюдного дефіциту.

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Джуваго Ю. Ю.,

аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Актуальність даної проблеми обумовлена тим, що на сьогоднішній день Україна проходить один із найважчих етапів свого розвитку, який відрізняється великим напруженням. Небезпека поширення тероризму та екстремізму набуває глобального характеру. Ці тенденції призвели до змін, що відбуваються наразі в Україні, а саме проведення антитерористичної операції на сході України та анексія Криму. Так, на сьогоднішній день, Україна зазнає прямого тиску з боку іноземних держав та злочинних угруповань, наслідком чого є падіння обороноздатності та загрожує національній безпеці. Виникнення навіть в якій-небудь одній локальній області планети збройного конфлікту, що має ознаки міжнародних військових дій, аж ніяк не виключає можливої причетності інших